

Um føroyska samfelagið er demokratiskt kann ikki góðtakast at starvsfólkið á sjúkrahúsinum verður

EDV-skráset

uttan at tey fyrst eru spurð

Ein EDV-skráseting av starvsfólki, uttan at tey fyrst eru spurð er ikki í trá við demokratisk grundsjónarmið, sigur Jussi Merklin, danskur EDV trygdarserfrøðingur, í hesi greinini, sum hann kallar:

„Hevur ein skýldu til at lata seg EDV skráseta?“

Menneskehedens økonomiske historie er een lang beretning om, hvordan mennesket ved at producere bedre og bedre redskaber har været i stand til at forøge sin produktivitet og skaffe sig behageligere livsvilkår ved at øge den materielle velstand. Der findes ingen naturlig grænse for denne velstands- og produktivitetsforøgelse. Kun når mennesket selv beslutter, at nu er det produktiv eller velstående nok, så sættes der grænser for velstandsudviklingen eller holdes der pauser i produktionsracet. I sidste ende er det altså menneskets livsholdning der bestemmer, hvilke redskaber, der skal udvikles, og hvordan de skal benyttes.

Stenoksen er et redskab, der kan bruges til at producere trækanøer med. Men den kan også benyttes til at skaffe sig magt over andre mennesker.

Radion kan være et redskab til at skaffe sig adspredelse eller informationer med. Men den kan også være et middel til at beherske en hel befolkning med.

Den elektroniske databehandling — EDB — kan være et meget effektivt redskab i hænderne på dem, der vil øge produktivitetet men derved bliver EDB også et farligt våben i hænderne på dem der vil misbruge EDB til at styre andre menneskers beslutninger. I hænderne på de få skrupelle kan

EDB være livsødelæggende og helbredstruende for de mange.

Menneskets livsholdning er ikke blot en personlig sag. Den påvirkes i høj grad af det miljø og det samfund, som mennesket er omgivet af. Men i sidste ende er det selvfølgelig det enkelte menneske, der har ansvaret for valget af livsholdning. Det menneskelige samfund består af enkelt-individer. Og enkeltindividernes beslutninger bestemmer hvordan det samfund bliver, som omgiver og påvirker det enkelte menneskes beslutninger. Historien lærer os, at der er mange forskellige typer af samfund og mange mulige måder at organisere samfundets produktion og beslutninger på. Det vil være uoverkommeligt her at beskrive dem alle. Og da de uden undtagelse kan beskrives som mellemformer mellem de to yderformer det humanistiske samfund (demokratiet) og det fascistiske samfund (diktaturet), så skal jeg nøjes med kort at beskrive de karakteristiske træk ved disse to samfundstyper. Når man stiller spørgsmålet om man har pligt til at lade sig edb-registrere, så vil svaret nemlig afhænge af hvilket samfund man befinder sig i og hvilket samfund man ønsker.

I det demokratiske samfund stræber man efter at sikre alle samfundsmedlemmer størst mulig frihed til selv at træffe beslutninger om hvordan de vil bruge deres begrænsede liv. Man stræber efter lighed, det vil sige at alle samfundsmedlemmer får samme frihed. Og man betragter alle samfundets medlemmer som ligeværdige individer og beslutningstagere, således at alle bliver fuldgode medlemmer af samme samfund. Det sidste plejer man at kalde »broderskab«. For at alle kan deltage jævnbrydigt i beslutningsprocessen må enhver have adgang til at skaffe sig informationer om det han spørger, og alle må

have samme adgang til at skaffe sig viden. Det demokratiske samfund må derfor være et »åbent« samfund, hvor beslutninger, viden og magt ikke kan monopoliseres eller blive et redskab i hænderne på nogle få. Det er demokratiets idé, at samfundsmedlemmernes frihed bliver maksimal, når magten sønderdeles meget muligt og alle får lige meget magt.

Det totalitære samfund er demokratiets diamentrale modsætning. Her stræber man efter at koncentrere al magt i hænderne på een enkelt person (diktatoren, føreren). Fascismen er den grundholdning, der tilstræber at skabe den størst mulige magtkoncentration ved brug af ethvert muligt middel (inklusive vold, terror, propaganda, løgn, mord og krig). Diktaturets idé er, at al magt og viden skal monopoliseres, således at alle beslutninger i sidste instans træffes i henhold til een mands vilje. Denne ene mand får derved den størst mulige frihed, medens alle andre samfundsmedlemmer i virkeligheden berøves deres frihed. Dette samfund bygger med andre ord på den størst mulige ulighed mellem medlemmerne. Det totalitære samfund bliver her ved et »lukket« samfund, hvor alle (undtagen diktatoren) bliver styret af andre og hvor ingen har ansvar for sig selv. Alle (undtagen diktatoren) er kun »ansvarlige« opfejer, det vil sige overfor sin nærmeste fører eller chef i et hierarkisk system med diktatoren i toppen af magt-pyramiden. Beslutninger træffes her i systemets top og modtages af underordnede som ordrer, der skal adlydes blindt og uden diskussion. Diktatoren er per definition alvidende og ufejlbarlig. Han har i sidste ende ansvaret for alle andre — og han må derfor overvåge enhver, kontrollere hvad de siger, mener og gør og udøve en passende censur og dressur af sine under-

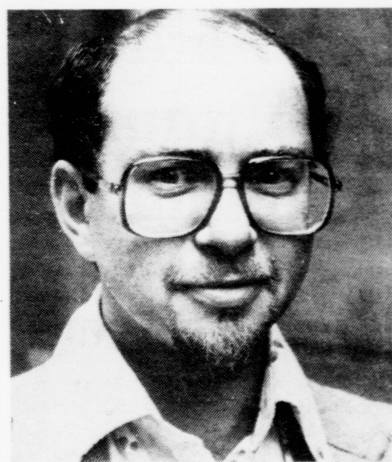
såtter. De er i princippet alle hans »ejendomme«, som han kan disponere over som det passer ham, så længe de ikke gør oprør eller myrder ham.

Redskaberne er naturligvis i sig selv, hverken »gode« eller »onde«, men den måde de anvendes på kan være demokratisk eller fascistisk. Hvis man ønsker at bevare eller udbygge demokratiet, så må man altså løbende sikre, at samfundets redskaber anvendes således at de ikke lægges i hænderne på nogle få, der kan misbruge dem som våben imod de andre. Og man må hele tiden sikre, at anvendelsen af redskaberne ikke skaber magtkoncentrationer i samfundet, for sådanne magtkoncentrationer har en tendens til at vokse sig stærkere og stærkere i kraft af de redskaber, som har skabt dem.

EDB kan være et redskab til at behandle informationer med. Men EDB kan også være et våben i hænderne på de få, hvorved de kan tvinge sig magt på de manges bekostning.

I det demokratiske samfund er der ingen brug for centrale EDB-registre og personarkoteker med hemmelige oplysninger, for her er viden tilgængelig for alle, og enhver træffer beslutninger for sig selv. I det demokratiske samfund har man derfor aldrig pligt til at lade sig registrere i et centralt EDB-register, og her kan man kun tænke sig offentlige EDB-registre, hvis alle borgere får samme ret til at benytte registreret oplysninger.

I det totalitære samfund har man pligt til at lade sig edb-registrere, hvis ens chef eller samfundets øverste magthaver kræver det. Her ejer man jo ikke sig selv — og derfor ejer man heller ikke sine egne data. Chefen kan disponere over dem som det passer ham (i overensstemmelse med de generelle instrukser eller i henhold til de ordrer som han modtager fra sin chef).

Jussi Merklin starvade i tidarskeiðinum 1971-78 í danska innanríkisráðnum og figggjarmálaráðnum sum serfrøðingur í EDV-trygdarspurningum. Hann hevur sjálvur verið við at byggja upp stórliga EDV-skipanina, men hevur nú, í bókum og ritgøðum ávarða móti tí vanda, sum tálk EDV skráseting kann fara til. Hann hevur m. a. skrivað bókurnar »Registerstaten Danmark« og »Demokratiet undergraves oppefra«

Det totalitære samfund styres ved hjælp af hemmelige kartoteker og centrale edb-registre. De er nødvendige for at diktatoren eller chefen kan træffe alle beslutninger og udøve sin vilje ved hjælp af den størst mulige viden.

Hvis et sygehus ledelse opretter et EDB-register med oplysninger om de ansattes sygedage eller lignende uden forudgående at have indhentet de registreredes tilladelse, så handler ledelsen ikke i overensstemmelse med demokratiske principper, men efter fascistiske principper. Hvis alle ikke har samme adgang til registreret oplysninger, og hvis alle ansatte ikke registreres på samme vilkår, så bliver dette centrale EDB-register ikke noget demokratisk redskab, men et våben i hænderne på ledelsen. Et våben som ledelsen kan — og på et eller andet tidspunkt vil — misbruge imod det underordnede personale. En registerlov kan måske i visse tilfælde afbøde nogle af skadevirkningerne ved ledelsens misbrug af et centralt EDB-register over de ansattes sygedage, men ingen lov vil nogensinde kunne hindre, at der sker misbrug, hvis man først har givet ledelsen det effektive EDB-våben i hænde, uden at oprette de ansatte på sygehuset, så de selv kan forsvare sig mod misbrug.

Hvis det færøske samfund er et demokratisk samfund og færingerne ønsker demokratiet beva-

ret, så kan man ikke acceptere at personalet på sygehuset i Thorshavn tvangs-registreres i sygehusets centrale edb-registre uden at de ansatte har givet deres samtykke og uden at alle registreres på lige fod og med samme adgang til at benytte registreret oplysninger. Et register der oprettes og indrettes af ledelsen for at lede den bedre kan administrere og styre de ansatte kan aldrig blive et demokratisk redskab. Og giver man ledelsen dette redskab i hænde uden samtidigt at styrke de ansattes kontrol med ledelsen tilsvarende, så har man taget et skridt i fascistisk retning, som før eller senere vil vise sig at blive gift for det demokratiske samfund og gravsten for den enkelte færingers frihed. Det ene centrale EDB-register fører altid det andet med sig — og inden man ser sig om er borgerne spundet ind i så mange centrale EDB-registre at magtkoncentrationen er blevet så stor, at ingen vil være i stand til at frigøre sig. Udviklingen i Danmark, Sverige og andre lande viser tydeligt, at når man giver slip på de demokratiske principper og tillader det første centrale edb-register med tilsyneladende harmlose personoplysninger, så har man »rakt fanden en lillefinger« og forskrevet sig til »registreringsdjævelen«.

Cand. polit.
Jussi Merklin